

KNELPUNTEN AANSLUITING 18-/18+ IN HAAGLANDEN

*Knelpunten en
aanbevelingen*

Knelpunten aansluiting 18-/18+ in Haaglanden

De belangrijkste knelpunten en aanbevelingen

JONG doet mee!

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Knelpunten zorgaanbieders	5
2.1. Verlengde hulp	5
2.2. Vervolghulp	6
2.3. Eigen risico en eigen bijdrage	7
2.4. Sociale kaart.....	7
3. Reactie van jongeren.....	8
3.1 Verlengde hulp	8
3.2 Vervolghulp	9
3.3 Eigen risico en eigen bijdrage	10
3.4 Sociale kaart.....	10
3.5 Eerder ingebrachte punten.....	10
4. Conclusies	11
5. Aanbevelingen.....	12
Bijlage 1 Voorbeeld casussen	14
Bijlage 2 Eerdere aanbevelingen door jongeren	17
Bijlage 3 Reacties zorgaanbieders	19
Bijlage 4 Nagekomen Reactie Schakenbosch.....	25

1. Inleiding

Sinds de invoering van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg voor jeugdigen en (jong)volwassenen. Eén van de doelen van de transities in het sociaal domein was ontkooking, zodat de problemen van jongeren integraal aangepakt kunnen worden en de hulp door kan lopen tot het niet meer nodig is. Met andere woorden, hierdoor zou het makkelijker zijn om de continuïteit van zorg voor jongeren na hun achttiende te organiseren. Maar is dit gelukt ?

Van jongeren, ouders en professionals uit het jeugdveld komen er verschillende signalen dat een aantal jongeren in de problemen komt bij het bereiken van de leeftijd van 18 jaar. Het zijn kwetsbare jongeren die te maken hebben (gehad) met jeugdzorg, pleegzorg, jeugdbescherming, jeugdreclassering, Geestelijke Gezondheids Zorg (GGZ) problemen of met een licht verstandelijke beperking (LVB). Een deel van deze jongeren lopen verhoogd risico om zwerfjongere te worden.

JONG doet mee!¹ en de Jeugdbudman Den Haag hebben bij 12 zorgaanbieders die hulp bieden aan jongeren van 16 tot 23 jaar geïnventariseerd of zij problemen hebben met de aansluiting van de hulp voor jongeren van 18 jaar. Het betreft de volgende aanbieders:

- Anton Constandse
- De Jutters
- GGZ Delfland
- GGZ Rivierduinen
- Horizon Jeugdzorg en Onderwijs
- Ipse de Bruggen
- Jeugdbescherming West
- Jeugdformaat
- JIT
- Leger des Heils
- Opvoedpoli
- Schakenbosch

Aan bovenstaande zorgaanbieders is gevraagd of zij hulp kunnen bieden aan jongeren vanaf hun 18^e jaar als dat nodig is en hoe dit dan verloopt. Tevens is hen gevraagd wat volgens hen de belangrijkste knelpunten zijn als het gaat om de aansluiting 18-/18+ en of ze concrete casussen aan kunnen leveren. Daarnaast is hen gevraagd of zij bepaalde (groepen) jongeren zien die in de problemen komen na hun 18^e omdat er geen vervolgzorg geregeld kan worden, of omdat zij geen hulp meer willen. De zorgaanbieders is ook gevraagd hoe zij hier dan mee omgaan en wat de gemeente zou moeten doen.²

De informatie die van de zorgaanbieders is verkregen, is geanalyseerd. De belangrijkste punten zijn besproken met een groepje jongeren die vertegenwoordigd zijn in het platform JONG doet mee!³ Op basis van de knelpunten en reactie van de jongeren zijn er conclusies getrokken en doen wij aanbevelingen.

---

¹ JONG doet mee! is het platform van jongerenraden en jongeren met ervaring in de jeugdhulp in Haaglanden.

² In bijlage 1 staan de voorbeelden van casussen en in bijlage 3 staan alle antwoorden van de zorgaanbieders op een rij.

³ Een landelijk jongerenteam heeft in het project *I'm Ready!* aanbevelingen gedaan om de aansluiting 18-/18+ te verbeteren. Zie ook www.imready.nl. Deze punten worden door de jongeren van JONG doet mee! onderschreven. Zij staan in bijlage 2.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de knelpunten die de zorgaanbieders hebben aangegeven besproken. Vervolgens worden er in hoofdstuk 3 reacties van jongeren besproken op de knelpunten die de zorgaanbieders benoemden. In hoofdstuk 4 worden er conclusies getrokken en in hoofdstuk 5 worden aanbevelingen gedaan.

2. Knelpunten zorgaanbieders

Negen van de twaalf benaderde zorgaanbieders hebben een reactie gegeven. Ipse de Bruggen en Jeugdbescherming West hebben niet gereageerd op de vragen.

Een deel van de zorgaanbieders geeft aan weinig tot geen problemen te ervaren in de zorgcontinuïteit van 18- naar 18+. De belangrijkste knelpunten die genoemd worden door de zorgaanbieders zijn gegroepeerd onder verlengde hulp, vervolghulp, eigen bijdrage, sociale kaart en onafhankelijke cliëntondersteuning. Schakenbosch heeft later gereageerd zij constateren ook problemen op het gebied van financiën en dagbesteding (zie bijlage 4).

2.1. Verlengde hulp

Als een jongere jeugdzorg krijgt en die na de 18e verjaardag nog nodig heeft, dan kan er **verlengde jeugdzorg** worden aangevraagd. Dit kan bijvoorbeeld als de jongere weinig tot geen ondersteuning krijgt van ouders of vrienden maar dit wel nodig heeft. Verlengde jeugdzorg kan volgens de jeugdwet tot 23 jaar. De jongere moet dit zelf willen én vragen. Het gaat hier om vrijwillige hulpverlening en niet om een ondertoezichtstelling (OTS) of voogdij. De jongere heeft geen (gezins)voogd meer en de jeugdzorg is na de 18e verjaardag altijd vrijwillig.⁴ Een aanvraag voor verlengde jeugdzorg kan bij het jeugdteam/kernteam/sociaal wijkteam⁵ worden gedaan en moet voordat de jongere 18 jaar wordt óf binnen 6 maanden nadat de jongere 18 jaar is geworden.

De gemeente die de verleningsbesluiten verzorgd, moet een aanvraag voor verlengde jeugdzorg goedkeuren. Niet elke gemeente wil verlengde jeugdhulp vergoeden als de jongere 18 jaar is geworden. Dit wordt per situatie bekeken. Een aantal gemeenten (dus niet allemaal) kijkt eerst of de gevraagde hulp via de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) geleverd kan worden (als voorliggende voorziening). Ook kunnen medewerkers binnen dezelfde gemeente verschillend met dit vraagstuk omgaan. Voor jongeren (en ouders) is dit vaak niet prettig. Zij moeten opnieuw hun verhaal doen, documenten aanleveren en vertrouwen opbouwen. Volgens Jeugdformaat en Horizon betekent dit ook extra werk en bureaucratie voor de zorgaanbieders, omdat er steeds op casusniveau gekeken wordt wat de mogelijkheden zijn. De hulp vanuit de WMO is meestal goedkoper dan die vanuit de Jeugdwet (de jeugdhulp heeft veel HBO-ers in dienst). Sommige jeugdhulp instellingen in Haaglanden hebben geen WMO contract, waardoor zij geen WMO hulp kunnen bieden.

Bij het JIT (Jongeren Interventie Team) kloppen veel ex-jeugdzorgjongeren aan die geen verlengde jeugdhulp meer wilden en die in de problemen zijn gekomen. In 2015 hebben 700 jongeren gebruik gemaakt van de hulp van het JIT, waarvan 363 jongeren tussen de 18 en 21 jaar. Meer dan 60 % van deze jongeren heeft vroeger jeugdhulp gehad.

Gedwongen hulp

Veel jongeren die gedwongen hulp krijgen (gesloten jeugdzorg, jeugdbescherming en jeugdreclassering) hebben daar niet zelf om gevraagd. Een groot deel is daarom niet gemotiveerd voor vervolghulp op het moment dat de maatregel komt te vervallen. Daarbij komt dat een deel van deze jongeren onvoldoende zelfinzicht heeft. Dit draagt dan weer bij aan hun beeld dat zij geen hulp nodig hebben.

---

⁴ Tenzij de jongere een gevaar voor zichzelf of anderen is.

⁵ Iedere gemeente heeft zo zijn eigen benaming en invulling voor het team in de wijk. Gemakshalve zullen we in dit rapport verder de term sociaal wijkteam hanteren.

Residentiële jeugdzorg / 24-uurs hulp buitenshuis

Bij veel jongeren die niet meer thuis wonen maar in een leefgroep of gezinshuis wordt de hulp vaak rond zijn of haar 18 snel afgebouwd. En verlaten zij de jeugdzorg omdat er óf geen hulpvraag meer is, óf omdat er geen beschikking wordt afgegeven voor verlengde jeugdhulp⁶.

GGZ / LVB

Wanneer de zorgaanbieder hulp uit zowel de jeugdwet als de WMO kan aanbieden ontstaat er wel eens onduidelijkheid over de beschikking zodra de jongere 18 jaar is geworden. Stichting Anton Constandse geeft bijvoorbeeld aan dat als een 18 jarige cliënt verlengde hulp nodig heeft, het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) in Den Haag aangeeft dat het verlengingsbesluit doorloopt na de 18-jarige leeftijd. De gemeente Den Haag zegt echter dat er vanaf 18 jaar een WMO beschikking 'beschermd wonen' moet worden aangevraagd.

Pleegzorg

Als een pleegkind 18 jaar wordt en het verleningsbesluit (of de indicatie zoals dat vroeger heette) verlopen is, stopt de pleegouderbijdrage. Als er behoefte is aan ondersteuning en begeleiding van de jongere in de vorm van jeugdhulp, dan is het volgens de wet mogelijk voortgezette hulpverlening te bieden totdat de jongere 23 jaar is. Pleegouders kunnen dan een pleegvergoeding krijgen. Voor pleeggezinnen die het niet breed hebben kan inkomen van het pleegkind mogelijk gevolgen hebben voor de huurtoeslag. Bij het berekenen van de huurtoeslag telt het eventuele inkomen van het pleegkind (en eigen kinderen) tot 23 jaar mee, als dat boven een jaarlijks vastgesteld bedrag uitkomt. Studiefinanciering en pleegvergoeding gelden voor de huurtoeslag niet als inkomen.

2.2. Vervolghulp

Een deel van de jongeren die jeugdhulp hebben gehad, krijgen daarna volwassen **vervolghulp**. Dat zijn bijvoorbeeld jongeren met GGZ problemen of een licht verstandelijke beperking (zie 2.3). De overgang van jeugdhulp naar volwassen hulp is voor sommige van deze jongeren lastig. Het is belangrijk dat er ruimte is voor een warme overdracht, zodat zij kunnen wennen aan de nieuwe hulpverleners.

Voor sommige jongeren is het ook moeilijk om geschikte vervolghulp te vinden. Schakenbosch (gesloten jeugdzorg) geeft aan dat de machtiging gesloten jeugdzorg in principe vervalt als jongeren 18 jaar worden. Er kan onderzocht worden of er nog met een half jaar verlengd kan worden, of er een rechtelijke machtiging vanuit de BOPZ (Wet Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen) aangevraagd kan worden. Dan moet er sprake zijn van een gevaarcriterium in combinatie met een psychiatrische stoornis. Als de jongere niet in aanmerking komt voor een rechtelijke machtiging en de jongere niet op vrijwillige basis hulp en behandeling wil ontvangen, wordt de jongere uitgeschreven.

Voor de jongeren die wel een rechtelijke machtiging hebben is het volgens Schakenbosch lastig om een goede vervolghulp voorziening te vinden⁷.

Een aantal van deze jongeren komt uiteindelijk bij het JIT terecht waar gekeken wordt of het mogelijk is de zorg die gedaan is door de eerdere hulpverlener te continueren. Jongeren die met 18 jaar de

---

⁶ Als jeugd- en opvoedhulpinstellingen geen WMO-contract hebben in de gemeente waar zij verblijven, zijn deze jongeren genoodzaakt om vervolghulp aan te vragen bij zorgaanbieders die wel een WMO-contract hebben.

⁷ Zie bijlage 4

jeugdzorg verlaten en die *niet* binnen een half jaar bij de instelling waar ze hulp hebben gehad verlengde jeugdhulp aanvragen, komen niet meer in aanmerking voor verlengde jeugdhulp. Zij kunnen wel (vervolg)hulp aanvragen bij het sociaal wijkteam / kernteam.

Een deel komt bij het Leger des Heils terecht waar zwerfjongeren gebruik maken van de nachtopvang. Sommigen komen in aanmerking voor een door de WMO bekostigde jongerenwoning.

Soms ontstaan er ook problemen door de verschillende financieringsstromen (Jeugdwet, WMO, Zorgverzekeringswet etc.) met elk hun eigen regelgeving.

2.3. Eigen risico en eigen bijdrage

De GGZ aanbieders (GGZ Delfland, Opvoedpoli, De Jutters, Anton Constandse en GGZ Rivierduinen) geven aan dat de door hun geleverde zorg gewoon door kan lopen als een jongere 18 jaar wordt. Zij ondervinden weinig problemen. Wel kan het eigen risico en de eigen bijdrage een te hoge financiële belasting vormen. Binnen de GGZ en de LVB- zorg geldt dat jongeren die verzekerde zorg (behandeling) krijgen na hun 18^e een eigen risico moeten betalen (€ 385,-).

Veel jongeren met GGZ en LVB problematiek doen langer over hun studie en jongeren met een LVB zijn vaak niet in staat om een vervolgopleiding af te maken. Deze jongeren beschikken daardoor vaak over onvoldoende financiële middelen om hun eigen risico te betalen. Uiteraard afhankelijk van hun inkomen en gezinssituatie kan dat een reden zijn eerder af te haken of er helemaal niet aan te beginnen.

2.4. Sociale kaart

Kwetsbare jongeren (LVB, dakloos, multiprobleem) kunnen moeilijk zelf de weg vinden naar instanties en hulpverlening. De snel veranderende sociale kaart is niet altijd bekend, maar ook zorgorganisaties en instellingen weten vaak niet wat de mogelijkheden zijn. Zo merkt het Leger des Heils op dat er veel aanmeldingen komen vanuit het Veiligheidshuis. Het veiligheidshuis weet wel waar ze moeten aankloppen maar er lijkt geen geschikte opvang te zijn voor jongeren vanwege de complexiteit van de problematiek.

3. Reactie van jongeren

De knelpunten in de aansluiting 18-/18+ die zijn ingebracht door de zorgaanbieders zijn besproken met jongeren.

3.1 Verlengde hulp

Gedwongen hulp

Voor veel jongeren die gedwongen hulp hebben gehad en/of uit de gesloten jeugdzorg komen is er een gebrek aan **passend aanbod**. Zo is er bijvoorbeeld een grote overgang van gesloten naar open jeugdzorg. Jongeren uit de gesloten zorg kunnen de vrijheid die ze dan krijgen vaak niet aan. Jongeren die te maken hebben met het gedwongen hulp hebben meestal niet zelf om hulp gevraagd. De hulp is hen opgelegd. Zij hebben meestal geen zin in verlengde hulp. Deze jongeren hebben vaak moeite met autoriteit en leveren een strijd tegen het systeem. Sommige jongeren hebben slechte ervaringen met jeugdhulp en willen daarom geen verlengde jeugdhulp. (Dit geldt overigens ook voor jongeren in de residentiële jeugdhulp). De groep jongeren die geen verlengde hulp wil, denkt dat ze het zelf wel kunnen redden. Zij komen vaak na 6 maanden weer in de problemen, kloppen dan weer aan bij de hulp en moeten dan naar de volwassenzorg.

Ander probleem is dat als een 18-jarige jongere een goede band heeft met zijn voogd en daar graag contact mee wil houden, dat vaak niet mogelijk is door het ontbreken van financiering.

Residentiële jeugdzorg / 24-uurs hulp buitenshuis

Een van de jongere die residentiële jeugdzorg heeft gehad, gaf aan dat de instellingen vaak proberen te zorgen dat jongeren weer terug naar huis gaan als zij 18 jaar worden. Dat is vaak een probleem omdat er weinig of geen nazorg wordt gegeven en ouders in de tussentijd vaak geen hulp hebben gehad. Daardoor ontstaat er dan vaak snel weer eenzelfde situatie als voor de uithuisplaatsing. Hierdoor komen de jongeren weer op straat te staan en kunnen zij niet meer terug naar de jeugdhulp (na 6 maanden).

Pleegzorg

Jongeren die ervaring met pleegzorg hebben weten soms niet dat er verlengde hulp mogelijk is. Als de voogdij bijvoorbeeld stopt omdat ze 18 jaar worden, stopt de hulp vaak ook. De voogd heeft er zelf over algemeen geen baat bij om verlengde hulp in te zetten. Veel pleegkinderen mogen van hun pleegouders langer in het gezin blijven, maar zonder pleegvergoeding is dit voor de gezinnen die het niet breed hebben is dit soms financieel lastig.

Richtlijnen voor verlengde hulp

Jongeren van de Achterban van het Straat Consulaat geven aan dat er richtlijnen zouden moeten komen voor wanneer de hulp kan stoppen. Deze richtlijnen moeten niet moeilijk zijn, maar simpel en op alle jongeren van toepassing zijn. Bijvoorbeeld: een zinvolle dagbesteding, een inkomen, een woonplek, een volwassene waar de jongere op terug kan vallen en kunnen omgaan met geld of een bewindvoerder. De hulpverlening kan pas stoppen als deze dingen geregeld zijn. Jongeren vinden een instrument als de Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM) niet behulpzaam. Deze werkt volgens hen in veel gevallen juist demotiverend en is meer een afvinklijst.

Jongeren van de Jutters vullen hierop aan dat het de verantwoordelijkheid is van de organisatie waar de jongeren tijdelijk verblijft of ambulante wordt behandeld, om de behandeling zo in te richten dat de jongeren de mogelijkheid hebben om zelfstandig verder te kunnen gaan. Indien nodig is het een

gedeelde verantwoordelijkheid van de organisatie en de jongeren hoe de verlengde- of vervolghulp eruit komt te zien.

Aanvullend geven jongeren nog het volgende aan.

Experimenteren

Voor jongeren die residentiële jeugdhulp krijgen of hulp in het gedwongen kader geldt dat zij de ruimte moeten krijgen om te experimenteren en fouten te maken. Nu worden jongeren vaak gestraft voor hun (experimenteer)gedrag en moeten ze bijvoorbeeld naar een andere instelling, terwijl ze juist hulp krijgen vanwege dit gedrag. Experimenteren hoort bij de normale ontwikkeling van een jongere. Als zij die ruimte niet krijgen binnen de jeugdhulp, zullen zij dit gaan doen als zij de jeugdhulp hebben verlaten. Dit kan weer allerlei problemen veroorzaken.

Contactpersoon

Jongeren geven aan dat er altijd een volwassene moet zijn waar je op terug kan vallen. Iemand die er onvoorwaardelijk voor je is. Dit kan iemand uit het eigen netwerk zijn (een social parent of een JIM (Jouw Ingebrachte Mentor)), die een vinger aan de pols houdt. Maar het kan ook een hulpverlener zijn die vinger aan de pols houdt als een jongere de jeugdhulp heeft verlaten.

Vorbereiden op zelfstandigheid

Jongeren geven aan dat jongeren in de jeugdhulp beter voorbereid moeten worden op hun zelfstandigheid, met inzet van ervaringsdeskundige jongeren. Jongeren nemen meer aan van andere jongeren die hetzelfde hebben meegemaakt dan van volwassenen.

In de inkoopcontracten met de jeugdhulpaanbieders heeft het inkoopbureau H10 de volgende passage opgenomen.

2.10 Overdracht 18+

- 1. Ruim voordat de jeugdige de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt, zal Opdrachtnemer voorbereidingen treffen om te bereiken dat de uitstroom uit de zorg dan wel de overgang naar volwassenzorg zorgvuldig en soepel verloopt.*
- 2. Opdrachtnemer stelt samen met de jeugdige een toekomstplan op om de transitie vanaf het 18^e levensjaar goed te laten verlopen. In dit toekomstplan dienen alle domeinen van het participeren aan de orde te komen.*

Het is voor de jongeren onduidelijk of zorgaanbieders dit ook echt doen en of dit gemeten en bekeken wordt door gemeenten.

3.2 Vervolghulp

Hoge drempel voor vervolghulp

Jongeren die vanuit de jeugdhulp vervolghulp aanvragen bij de WMO moeten opnieuw hun verhaal doen. Zij moeten hun aanvraag onderbouwen met documenten, behandelplannen en eventueel recente diagnoses. Dit is vaak een hoge drempel voor jongeren en kan een reden zijn om geen vervolghulp meer te willen.

Jongeren in de nachtopvang

De jongeren van het Straatconsulaat hebben ook aangegeven dat het lijkt of er steeds meer jongeren van 18 of 19 jaar in de nachtopvang verblijven. Wij hebben dat nog niet met cijfers kunnen onderbouwen.

3.3 Eigen risico en eigen bijdrage

Onbekend met regels

Jongeren geven aan dat veel regels vaak onbekend of niet duidelijk voor ze zijn. Regels veranderen als een jongere 18 jaar wordt. Veel jongeren weten niet dat ze een zorgverzekering af moeten sluiten, een eigen risico hebben of een eigen bijdrage moeten betalen. Hierdoor maken zij vaak onnodig veel schulden en weten vervolgens niet hoe ze hieruit moeten komen. Eén jongere geeft aan dat de eigen bijdrage het beste door de zorgaanbieder meteen verrekend kan worden, zodat de jongere dit niet al zelf eerder uit heeft gegeven aan andere zaken.

3.4 Sociale kaart

Onafhankelijke cliëntondersteuning

Er wordt door één jongere opgemerkt dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor onafhankelijke cliëntondersteuning. De ondersteuning bestaat uit informatie, advies en kortdurende ondersteuning op alle levensgebieden. Jongeren die ondersteuning nodig hebben op het gebied van zorg, onderwijs, welzijn, wonen, werk en inkomen kunnen hierbij (gratis) kortdurende ondersteuning krijgen van een onafhankelijke cliëntondersteuner⁸. Deze behartigt de belangen van de jongeren. Jongeren en ouders hebben dus de mogelijkheid om onafhankelijke cliëntondersteuning te vragen. Veel jongeren, ouders, maar ook professionals en organisaties en zorginstellingen zijn onvoldoende op de hoogte van deze mogelijkheid.

3.5 Eerder ingebrachte punten

JONG doet mee! heeft in het verleden al een advies gegeven over 16+ hulpverlening. De jongeren onderschrijven ook de aanbevelingen die in het kader van het project *I'm Ready!* zijn gedaan.⁹ Daar staan belangrijke punten in voor gemeenten en zorginstellingen om de aansluiting 18-/18+ te verbeteren en jongeren voor te bereiden op zelfstandigheid.

---

⁸ In Haaglanden zijn het AKJ en Zorgbelang de instanties die onafhankelijke cliëntondersteuning kunnen bieden.

⁹ Zie bijlage 2

4. Conclusies

Er zijn een aantal knelpunten in de aansluiting 18- en 18 + hulp. De belangrijkste zijn:

- Gemeenten beslissen of er verlengde jeugdhulp gegeven kan worden. Soms willen zij geen verlengde jeugdhulp geven, maar liever WMO-hulp, die goedkoper is. Voor jongeren is dat vaak niet goed omdat zij dan weer opnieuw hun verhaal moeten vertellen en vertrouwen op moeten bouwen.
- Een deel van de jongeren die gedwongen hulp heeft gehad ziet af van verlengde hulp door onvoldoende zelfinzicht en/of slechte ervaringen met jeugdhulp. In veel gevallen hebben zij nog wel verlengde of vervolghulp nodig. Als zij na een half jaar weer in de problemen komen en hulp willen moeten zij naar de volwassenzorg.
- Voor 18-jarige jongeren die residentieel of gesloten hebben gewoond, is het niet altijd goed als zij weer thuis moeten gaan wonen. Zeker als de hulp niet wordt afgebouwd en de ouders in de tussentijd geen hulp hebben gehad.
- Voor een deel van de jongeren die (gedwongen) hulp hebben gehad is het moeilijk om geschikte vervolghulp te vinden. De volwassen vervolghulp sluit ook niet altijd aan bij de vragen en wensen van de jongeren. Vooral voor jongeren met een rechtelijke machtiging is dat lastig.
- Voor instellingen die hulp kunnen geven uit jeugdwet én de WMO is het soms onduidelijk uit welk potje de hulp betaald moet worden.
- Jongeren in de jeugdhulp worden vaak nog onvoldoende voorbereid op hun zelfstandigheid.
- Als jongeren na hun 18e toch hun voogd als hulpverlener willen houden, kan dat niet meer. Daar is geen financiering meer voor.
- Jongeren en pleegouders weten niet altijd dat er verlengde pleegzorg mogelijk is. Als de voogdij stopt bij 18, is het soms lastig om verlengde pleegzorg te regelen omdat de voogd daar over het algemeen geen baat bij heeft. Hierdoor krijgen pleegouders o.a. geen pleegvergoeding meer.
- Het eigen risico en de een eigen bijdrage zijn voor sommige jongeren een reden om te stoppen met de volwassen specialistische GGZ of LVB hulp.
- De sociale kaart (van het hulpaanbod) is bij jongeren, ouders én hulpverleners onvoldoende bekend. (Door)verwijzing wordt daardoor bemoeilijkt.
- De mogelijkheid om naar een onafhankelijke cliëntondersteuner te gaan die jongeren kan helpen bij het zoeken naar goede vervolghulp is vaak onbekend bij jongeren.
- Jongeren uit de gesloten zorg van Schakenbosch hebben een aantal specifieke knelpunten op het terrein van financiën en dagbesteding (zie bijlage 4). De instelling moet veel moeite doen om geschikte vervolghulp te kunnen organiseren.

5. Aanbevelingen

Op basis van de knelpunten die de zorgaanbieders hebben genoemd en het gesprek dat met enkele jongeren is gevoerd doen wij de volgende aanbevelingen:

- Stel de jongere en zijn hulpvraag centraal en niet de financiering van de hulp. Bekijk per jongere of verlengde jeugdhulp of WMO-hulp geschikt is.
- Stel samen met jongeren, gemeenten en instellingen richtlijnen op over wanneer de hulp mag stoppen.
- Laat verlengde jeugdhulp doorlopen tot 23 jaar¹⁰. Jongeren moeten tot die leeftijd kunnen blijven aankloppen voor jeugdhulp. Ook al zijn ze (meer dan) een half jaar uit zorg geweest. Sluit de hulpverlening pas af als er aan de opgestelde richtlijnen is voldaan.
- Zorg dat jongeren goed voorbereid worden op zelfstandigheid als ouders daar onvoldoende toe in staat zijn. Elke jongere die de jeugdhulp verlaat met 18 jaar moet een zelfstandigheidstraining krijgen. Maak hierbij gebruik van ervaringsdeskundige jongeren (ExpEx) om de jongeren te motiveren.
- Iedere jongere die de jeugdhulp verlaat heeft ook een toekomstplan. Daarbij moet er één persoon uit het netwerk en één persoon uit de hulpverlening beschikbaar zijn die de vinger aan de pols houdt en die mogelijk ondersteuning biedt bij het eigen maken van vaardigheden op het gebied van zelfstandigheid. Zorg dat als een jongere zijn voogd wil behouden, die mogelijkheid bestaat.
- Biedt pleegouders de mogelijkheid tot een pleegvergoeding en begeleiding aan tot de jongere 23 jaar wordt, als een jongere na zijn of haar 18^e in het pleeggezin wil blijven wonen.
- Zorg voor hulpvormen die zoveel mogelijk lijken op een 'normale' gezinssituatie waar ruimte is voor experimenteren en fouten maken. Ontwikkel nieuwe hulpvormen om de overgang van gesloten naar "gewone" hulp te overbruggen.
- Zorg voor een minder intensieve en bureaucratische overgang van Jeugdwet naar WMO door goede afstemming tussen de jeugdhulp en volwassenzorg.
- Zorg voor een Multidisciplinair (FACT) team waarbij bemoeizorg en (jonge) ervaringsdeskundigen kunnen worden ingezet. Onderzoek hoe de rol van het sociale netwerk vergroot kan worden door gebruik te maken van bijvoorbeeld JIM (Jouw ingebrachte mentor) of ExpEx.
- Zorg voor een oplossing voor jongeren die een eigen bijdrage voor behandeling niet kunnen bekostigen.
- Informeer jongeren goed over allerlei wetten en regels waar zij mee te maken krijgen.
- Zorg dat jongeren, ouders, maar ook professionals en organisaties op de hoogte zijn van de sociale kaart en de mogelijkheid tot onafhankelijke cliëntondersteuning.

---

¹⁰ Als de jongere dit ook echt wil ook voor preventieve jeugdbescherming tot 23 jaar (vrijwillige jeugdbescherming).

- Biedt jongeren die uit de gesloten jeugdzorg (Schakenbosch) komen toekomstperspectief op het gebied van dagbesteding en werk. Denk hierbij aan het creëren van werkplekken voor jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt, financiering voor een 18+ coach die jongeren helpt bij aanvraag voor dagbesteding en het zoeken van geschikt werk. Overzicht met regelingen en dagbestedingsprojecten kan hierbij ondersteunend zijn.
- Neem de eerdere aanbevelingen van jongeren om de aansluiting 18- naar 18+, te verbeteren ook ter hand (zie bijlage 2).

Bijlage 1 Voorbeeld casussen

Jeugdformaat

"Een jongere die in een gezinshuis zit, waarvan iedereen ziet dat deze nog hulp nodig is, wordt 18 en heeft dan totaal geen zin meer in andere vormen van hulp. Na een aantal maanden zonder hulp gaat dit mis en zijn we nog verder van huis dan wanneer de hulp toch nog wat langer door had kunnen lopen."

"Een jongere zit in een logeershuis en werkt toe naar zelfstandigheid. We zien dat deze jongere nog net niet zo ver is, maar na 18 jaar wordt er door de gemeente geen nieuw indicatiebesluit meer afgegeven. De jongere was met een half jaar extra ondersteuning prima in staat geweest om zelfstandig te gaan wonen, maar moet nu naar een andere vorm van zorg toe (volwassenenzorg) of krijgt helemaal geen zorg meer. Dit is niet in het belang van de jongere."

JIT

"Binnen het Bovenstedelijk Jongerenplatform onder regie van de gemeente zijn er diverse casussen bekend."

Horizon

"Naar aanleiding van het bericht van xxx dat er geen geldige pleegzorgindicatie lijkt te zijn is uitgezocht wat er speelt. Op een overleg van het expertteam is besloten dat verlengde pleegzorg akkoord is, mits er ook zo snel mogelijk inzet van het sociaal wijkteam/WMO volgt.

De zorgaanbieder (pleegzorg) betaalt zolang als nodig, maar er moet ook via de WMO uitgezocht gaan worden of er andere financiering bij opa en oma mogelijk is, bijv. via zo'n individueel arrangement. Mijns inziens hebben we dat ook gedaan. We zijn aan de slag gegaan met de aanvraag nieuw onderzoek, aangezien alle diagnoses/rapportages hierover verouderd zijn. Het is niet helder hoe het nu precies komt dat xxx te horen krijgt dat er geen geldige indicatie is. Nu blijkt wel dat de zorgaanbieder financieel in de knel komt door alle 18plussers die nog pleegzorg ontvangen. Dus we moeten kijken of de toewijzing van verlengde pleegzorgindicatie nog realiseerbaar is. Na overleg met de zorgbemiddelaar is het volgende afgesproken:

- De zorgbemiddelaar overlegt wederom in het expertteam hoe verder.
- Er wordt gekeken of het mogelijk is om vanuit het sociaal wijkteam creatief mee te denken over of er een andere financiering mogelijk is. ('individuele arrangementen')

"Daarnaast speelt dit ook bij de projectgezinnen. Jongeren worden ouder en dus ook 18. Wij hebben nu een projectgezin, die al ervaring heeft met 18 jarigen. Helaas is het bij dit meisje, door ontbreken van vervolg van de hulpverlening, helemaal mis gelopen. Dit project gezin vangt nog meer kinderen op, waarvan er volgend jaar weer een jeugdige 18 jaar gaat worden. Zij maken zich hier grote zorgen over en geven daarom nu al (op tijd dus) aan, dat er nog zorg na 18 jaar nodig is. Door het ontbreken van duidelijke afspraken/regels na 18 jaar en het financieel onduidelijk is, wie dit gaat betalen, wordt dit dus nog een uitdaging, om dit goed geregeld te krijgen. Het zou ons ontzettend helpen, als de jeugdzorg zou doorlopen naar minimaal 21 jaar en hier ook financiën voor beschikbaar zouden komen."

Anton Constandse

"In september heeft een jongere een aanmeldingsgesprek gehad bij de stichting en is aan de hand daarvan op de wachtlijst geplaatst voor een jongerenlocatie voor beschermd wonen. Deze jongere heeft een jeugdbepaling voor onbepaalde tijd. Eind december wordt deze jongere 18 jaar, wat betekent dat er een beschikking beschermd wonen aangevraagd moet worden. Bij de Stichting Anton

Constandse heeft dit tot gevolg dat dezelfde intakemedewerker opnieuw in gesprek moet met deze jongere om een advies over beschermd wonen te geven aan de gemeente, terwijl zij hem twee maanden geleden nog gezien heeft. Dit levert een hoop meer werk, tijd, administratie en gedoe voor de betreffende jongere op. Daarnaast kan het zelfs gezien worden als een ondermijning van het CJG, omdat zij in eerste instantie bepaald hebben dat er langere tijd zorg nodig is."

"Diverse gemeenten zijn slecht c.q. niet op de hoogte dat er beschermd wonen bestaat voor jongeren tot 18 jaar. In verband met het woonplaatsbeginsel hebben wij regelmatig te maken met verschillende gemeenten, namelijk de gemeente waarbij de jongere staat ingeschreven bij de ouder(s). De verschillende gemeenten hanteren uiteenlopende tarieven."

Leger des Heils

"Binnen Vast & Verder komen jongeren met een combinatie van de volgende problemen: verslaving, LVB, psychiatrie, in aanraking met justitie en een lang jeugdzorgverleden. Ook worden er kwetsbare meiden opgevangen die risico lopen op mensenhandel/loverboy. We missen expertise en laagdrempelige zorg vanuit GGZ/verslaving. Deze jongeren vallen buiten alle hokjes waardoor ze niet de juiste hulp krijgen."

Iipse de Bruggen

Jongere	Dagbesteding	Inkomen	Uitstroomperspectief
T B	Is gestart met een pilot beschut werk vanuit de gemeente. Krijgt hiervoor geen financiële vergoeding.	Heeft geen inkomen. Kreeg een uitkering bij DUO. Moet nu stopgezet worden, omdat hij niet meer naar school kan gaan.	Uiteindelijk naar Pluryn, maar termijn is niet bekend. Het perspectief is dagbesteding.
W. vd M (Net opgenomen)	Zijn niveau is MBO 2. Hier is het Schakenbosch college nog niet op ingericht en hij zal dus naar een MBO school buiten het terrein moeten.	Curator	Nog onbekend.
H D	Nu nog op het Schakenbosch college ter overbrugging tot hij uit kan stromen.	Ontvangt nu een bijdrage van DUO. Zal stopgezet moeten worden. Hij heeft dan dus geen inkomen. Ook geen recht op bijzondere bijstand : zak en kleedgeld regeling vanwege inkomen ouders.	's Heerenloo Noordwijk binnen enkele weken. Hij zou naar Nieuwe Parklaan gaan, maar had geen externe dagbesteding.
S el L (20 jaar)	S hoort bij een dagbestedingsplek. Ze past niet op school vanwege haar niveau. De vraag is: hoe dit te bekostigen?	Zij valt nog onder de oude regeling en heeft een Wajong uitkering.	Verschillende aanmeldingen gedaan (o.a. Iipse de bruggen, 's Heerenloo). Het lukt niet een geschikte vervolgplek voor S te vinden. Er is

			sprake van lange wachtlijsten en onvoldoende financiën
S H	3 dagen bij Trix in Scheveningen (re-integratie project)	Heeft geen inkomen. Kan DUO niet aanvragen, omdat hij niet op school zit. Bijzondere bijstand is aangevraagd, maar is afhankelijk van het inkomen van ouders. Bouwt nu schulden op bij o.a. verzekering en belastingdienst. Bewindvoering is aangevraagd	Nieuwe Parklaan
M H	Stageplek bij een verzorgingshuis	Wajong uitkering: Ouders zijn bewindvoerders.	Middin

Bijlage 2 Eerdere aanbevelingen door jongeren

Advies van JONG doet mee! uit 2014/2015

1. 16 + hulp op maat, goed voorbereiden op zelfstandigheid en nazorg

A). Jongeren moeten goed en tijdig voorbereid worden op hun zelfstandigheid. Stop de hulp niet op hun 18e jaar, maar zorg dat zij zelfstandig of met ondersteuning van hun netwerk/professionals voor zichzelf kunnen zorgen. (Dat betekent dat de hulp gericht is op talentontwikkeling, het vinden van een dagbesteding, een woonplek, financiële zelfstandigheid, leren budgetteren en met geld omgaan, zo nodig herstel van relatie met ouders en een sociaal netwerk). Als verdere hulp nodig is, is een goede overgang belangrijk.

B). En als de hulp is afgesloten dan is goede nazorg belangrijk, een concreet plan met goede afspraken. En altijd nog even kunnen bellen met vragen en na 2 maanden belt de hulpverlener even hoe het ermee gaat.

Wat is er nodig?

1. Stel de persoonlijke ontwikkeling van jongeren centraal. Heb oog voor de talentontwikkeling van jongeren.
2. Maak samen met de jongeren een Toekomstplan en geen hulpverleningsplan. Pas het plan aan op de individuele behoeften van jongeren, zorg voor maatwerk. Informeer jongeren goed over de mogelijkheden die zij hebben: school, wonen, vervolghulp (als dat nodig is) financiën, en belangrijke wetgeving waar je mee te maken krijgt. Hulpverleners zouden daar beter in opgeleid moeten worden, weten vaak te weinig.
3. Organiseer een familienetwerkberaad als een jongere 16 wordt om te kijken of er iemand is uit het eigen netwerk die de jongeren kan begeleiden naar zelfstandigheid of zorg voor een 16 + coach die hen kan begeleiden tot zij zelfstandig zijn (dus doorgaan na 18e jaar als dat nodig is).
4. Eén hulpverlener die jongeren coacht naar zelfstandigheid. Iemand die naast je staat en niet boven. Die je positief benadert, een band met je opbouwt en je ondersteunt bij de praktische dingen die je moet leren of doen.
5. Bouw de hulp langzaam af. Als er vervolghulp nodig is of een jongere naar een andere hulp vorm gaat, zorg dat die overgang goed verloopt. Bijvoorbeeld door een gewenningsperiode en hulpverleners, die nog even bij je kunnen blijven.
6. Geen leeftijdsgrens. Geef jongeren de tijd om zelfstandig te worden. Draag jongeren die hun leven lang hulp of steun nodig hebben goed over aan volwassenzorg/hulp.
7. Zet in de hulpverlening in op contact herstel met ouders als dat nodig is. Zorg dat de jongeren een gezond sociaal netwerk heeft als de hulp beëindigd wordt.
8. Jongeren willen hun eigen dossier (mede) beheren.

Aanbevelingen van jongeren uit het project I'm Ready!

1. Start op tijd met voorbereiden

Begin vanaf 16 jaar al met goede voorlichting en informatie over de toekomst na het 18de levensjaar, gericht op de persoonlijke situatie van de jongere. Start vanaf 16 jaar met voorbereiden op zelfstandigheid.

2. Stel een individueel toekomstplan op

Maak in het 16de levensjaar samen met jongeren een toekomstplan en help bij hun talentontwikkeling en het verbeteren van het toekomstperspectief. Beschrijf in het plan onder meer hoe de jongere wordt voorbereid op zelfstandigheid en op de zoektocht naar een zinvolle dag- en vrijetijdsbesteding.

3. Zorg voor één persoon om op terug te vallen

Jongeren willen graag één persoon waar ze op terug kunnen vallen, ook als de hulp is afgesloten. Dat moet iemand zijn waarmee een vertrouwensband kan worden opgebouwd.

4. Bouw hulp langzamer af en zorg voor overdracht

Zorg voor een coach voor jongeren die na hun 18de verjaardag nog praktische hulp willen. De hulp moet door kunnen gaan tot 23 jaar, maar kan natuurlijk eerder stoppen als de jongere zelfstandig en zelfredzaam is. Als de jongere na vijf jaar praktische begeleiding nog steeds hulp nodig heeft, moet een warme overdracht plaatsvinden naar volwassenenzorg.

5. Neem een open houding aan

Jongeren vinden het vaak vervelend als hulpverleners snel een oordeel of mening klaar hebben. Om te voorkomen dat jongeren zich daardoor afkeren van hulp, is het nodig om hulpverleners te trainen op een open houding en het tonen van persoonlijke betrokkenheid.

6. Faciliteer gezinsgerichte hulp

Richt hulp op het hele gezin of op het verbeteren van de relatie met ouders. Zorg daarbij voor zo min mogelijk verschillende hulpverleners die zich met het gezin bemoeien.

7. Maak hulpverlening minder probleemgericht

Kijk vooruit, in plaats van achteruit. Het is zinvoller om jongeren met goede moed voor te bereiden op hun zelfstandigheid en het vinden van een zinvolle dagbesteding in plaats van te focussen op problemen en het verwerken van het verleden. Jongeren mogen ook (experimenteren en) fouten maken, daar leren ze van.

8. Bied betaalbare huisvesting aan

Jongeren hebben een veilige en betaalbare plek nodig om te wonen. Liefst zelfstandig met begeleiding op maat. Maak daarom jaarlijks nieuwe afspraken met woningbouwcorporaties over het leveren van voldoende woonruimte, begeleid of ambulant, waar jongeren de kans krijgen om te leren en waar ze fouten mogen maken. Begeleid bij zoeken permanente huisvesting minimaal een jaar voor het eind van jeugdzorg.

9. Geef begeleiding in beheer van financiën

Jongeren moeten goed leren omgaan met geld en voorkomen van schulden. Daarnaast moet er een financieel vangnet zijn voor jongeren die stoppen met school of werkloos worden en geen familie hebben waar zij op terug kunnen vallen.

10. Bied maatwerk

Jongeren willen geen fratsen, maar hulp die past bij hun vragen en behoeften. Er is maatwerk nodig, geen standaardaanbod. Hulpverleners moeten daarom tools krijgen om op meerdere terreinen door te kunnen pakken. Biedt hulp bij praktische zaken (niet te vrijblijvend bij inkomen, wonen, opleiding/werk).

Bijlage 3 Reacties zorgaanbieders

Zorgaanbieder	Vraag 1	Vraag 2a	Vraag 2b	Vraag 3	Vraag 4
	Kan uw organisatie jongeren hulp blijven bieden na hun 18 als dat nodig is ? Zo ja ,hoe?	Zijn er bepaalde (groepen) jongeren die in de problemen komen na hun 18 e omdat er geen vervolgzorg geregeld kan worden? Of omdat zij geen hulp meer willen? Zo ja, welke?	En kunt u aangeven hoe u daarmee omgaat?	Wat zijn volgens u de belangrijkste knelpunten als het gaat om de 18-/18+ problematiek?	Wat zouden gemeenten moeten doen om ervoor te zorgen dat jongeren vervolgzorg krijgen van uw instelling of een andere instelling voor (volwassen) zorg?
Jeugdformaat	Ja, wanneer deze jongere het meeste baat heeft bij een vorm van hulp die wij bieden, kunnen wij dit bieden. Dit kunnen we doen op basis van de mogelijkheid die de Jeugdwet biedt dat gemeenten 18+-ers met een vraag in het kader van jeugdhulp deze verlening toestaan. Het knelpunt zit er echter in dat gemeenten dit dan wel goed moeten vinden. Sommige gemeenten kiezen er nadrukkelijk voor om bij 18+ eerst te kijken naar de mogelijkheden binnen de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Dat heeft in sommige gevallen gevolgen voor continuïteit van zorg. Ook vraagt het veel meer uitleg over de toegevoegde waarde van jeugdhulp na 18 jaar (zonder dat hiervoor de eis wordt gesteld om hiervoor WMO contractant te moeten worden).	Er zijn jongeren die beter op hun plek zijn (ondanks het bereiken van de leeftijd van 18 jaar) in een voorziening met andere jongeren (in plaats van volwassenen), of die nog baat hebben bij pleegzorg. Wanneer er niet gekeken kan worden op inhoud wat een jongere nodig heeft, maar het 18-jaar worden betekent dat de jongere standaard naar volwassenenzorg moet, komt het voor dat dit niet passend is of dat een jongere dit niet wil. Het komt tevens voor dat een jongere als gevolg van het 18 jaar worden moet veranderen van hulpverlener/organisatie en daardoor afziet van vervolghulp.	Voor Jeugdformaat staat het kind centraal. Dat betekent dat de hulp en ondersteuning moet aansluiten bij de vraag (en de wens) van jongeren. Momenteel wordt vaak op casusniveau gekeken wat de mogelijkheden zijn voor een individuele jongere, wat zorgt voor maatwerk. Tegelijkertijd is het belangrijk dat er structurele afspraken worden gemaakt als er groepen zijn waarvoor bijna uitsluitend hulp na 18 jaar nodig is en waarvoor jeugdhulp de beste optie is. Jeugdformaat is in gesprek met gemeenten hierover.	> Doorlopende pleegzorg > Volwassenenzorg sluit inhoudelijk/qua vorm en beleving voor de 18+er niet altijd voldoende aan > Er wordt steeds op casusniveau gekeken wat er moet gebeuren en of er toestemming verleend kan worden, dit is arbeidsintensief en tijdrovend. Individuele zorg moet maatwerk zijn; het moet wel minder tijd gaan kosten om groepen van jongeren waar bijna altijd een jeugdhulpvraag na 18 blijft bestaan (bijvoorbeeld vanwege ontwikkeling of trauma's) in die zorg te houden.	Het kind en de zorgvraag centraal stellen. Het is goed als gemeenten van jeugdhulpinstellingen vragen na te denken over hoe de overgang naar volwassenzorg/-ondersteuning het beste vorm kan worden gegeven. De overgang rond de 18 jaar is zo'n grote, dat het belangrijk is daar niet teveel breuken te laten ontstaan.

JIT Den Haag	Ja via subsidie van de gemeente Den Haag	Het JIT constateert een instroom van ex-jeugdzorgjongeren die eerder geen hulp meer wilden en daarna in de problemen zijn gekomen.	Het JIT gaat met deze jongeren aan de slag door als eerste te kijken of zij terug kunnen naar de hulpverlenende instantie die eerder de hulp heeft geboden. Als de jongere dat niet wil of het al te lang geleden is, gaat het JIT met de jongere aan de slag.	Reguliere jeugdzorginstellingen zijn veelal gericht op kindproblematiek. Daardoor is minder kennis aanwezig of aandacht voor de oudere doelgroep. Ook de snel veranderende sociale kaart is niet altijd bekend. Door de start van het Bovenstedelijk Jongerenplatform is de kennis breed verbonden over domeinen heen die nodig is voor deze doelgroep. Ander knelpunt vormt de groep tienermoeders.	Helder communiceren dat het Bovenstedelijk Jongerenplatform gestart is en regie houden op tot stand brengen van de verbinding met zowel de jeugdteams als de wijkteams.
GGZ Delfland	Ja, de behandeling/zorg kan vanuit de GGZ voortgezet worden. De financiering komt dan uit de ZVW, mits het om verzekerde zorg gaat. Wel moet iedereen boven de 18 jaar het eigen risico betalen van komend jaar € 360,-	Niet dat ik weet	-	Voor de GGZ hooguit het eigen risico. Verder kan bij het gebruik maken van andere voorzieningen die door andere regelgeving gefinancierd wordt, bv. Een residentiële plaats, er een probleem ontstaan.	Goede afspraken maken in de keten. Goed in kaart brengen om welke groepen het gaat en het vraagstuk terugbrengen tot die groepen waar echt een gat valt. Vervolgens met de keten kijken hoe dat opgelost kan worden. Als dat niet via de reguliere middelen kan dan een (beperkt) budget ter beschikking stellen voor de grootste knelpunten.

Horizon	Dat kan alleen als de gemeentes hiervoor budget beschikbaar stellen c.q. willen betalen. We hebben inmiddels een ervaring met een gemeente dat zij de zorg niet willen vergoeden betaald omdat de jeugdige 18 is en de hulp niet meer onder de Jeugdwet zou vallen. Wanneer er een contract met de Gemeente is voor WMO dan zal dit waarschijnlijk makkelijker gaan maar dat heeft onze organisatie niet. Er zijn overigens ook Gemeentes die de zorg wel vergoeden. We maken nu een overzicht van onze 18 jarigen en bijna 18 jarigen en vragen per gemeente of ze garant staan als indicatie wordt verlengd na 18 jaar. We verwachten hier een positief antwoord op maar dan wel met de reactie dat de vergoeding binnen het afgesproken vierkant valt.	Zeker. Het gaat hier met name om jongeren die langdurige zorg nodig hebben, die een psychisch probleem hebben of een ontwikkelingsstoornis waardoor ze echt niet zo makkelijk meteen op zichzelf kunnen gaan wonen. Denk hierbij ook aan de kinderen in de pleegzorg die na jaren in een pleeggezin niet ineens op 18 jarige leeftijd het huis uit kunnen en aan kinderen uit de gesloten jeugdzorg die na een intensieve behandeling weer werken aan hun toekomst. Deze groepen vallen in een enorm gat als zij geen hulp meer willen of kunnen krijgen.		Een van de belangrijkste constatering is, dat niet het kind centraal staat maar de financiën. Gemeentes hebben zelf schotten geplaatst, daar waar wij juist als aanbieder aan het ontschotten zijn en uitgaan van dat wat nodig is	Gemeenten zouden dit achter de schermen moeten regelen of jeugdzorgaanbieders ook raamcontract WMO o.i.d. moeten geven om trajecten over de leeftijdsgrens heen te kunnen bieden
Opvoedpoli	Als jongeren hulp hebben bij de Opvoedpoli, loopt deze hulp gewoon door als ze 18 worden. De gemeente heeft toegezegd dat de Opvoedpoli hulp kan blijven bieden. Als iemand 18 wordt en ggz behandeling nodig heeft, gaat eigen risico van de zorgverzekeraar wel gelden (kan een drempel ontstaan maar weten we nu nog niet goed). Tot op heden heeft de Opvoedpoli daar geen hinder van ondervonden	Jongeren waarbij (vermoeden van) huiselijk geweld; kwetsbare (lvb) jongeren die, als ze 18 worden, het zelf 'willen proberen'. Hierbij geldt voor de hulpverlening dat vasthoudendheid geboden is, maar dit lukt niet altijd. Daarnaast jongeren die na hun 18e worden aangemeld, die zelf nog twifelen (iit omgeving, andere hulpverlening) of GGZ behandeling datgene is, wat ze nodig hebben (angst voor). Het ontbreekt dan aan middelen voor een motivatietraject.	Indien deze jongeren bij de Opvoedpoli in zorg zijn genomen, proberen we zoveel mogelijk om deze jongeren door te verwijzen . De vraag hierbij rijst, of jongeren, indien ze zelf besluiten niet in zorg te blijven op een later tijdstip de juiste vervolghulp zelf kunnen vinden/ kiezen.	Zoals beschreven in het bijgevoegd document: de kwetsbare jongeren: lvb, dakloos, multiproblematiek: de jongeren die zelf moeilijk de weg kunnen vinden naar instanties/hulpverlening.	Vervolgzorg is binnen de Opvoedpoli gewaarborgd tot op heden door gemeente, mts jongeren dit wil.

De Jutters	Ja, De Jutters behandelt van 0 t/m 23 jaar. Wij behandelen dus door	Jongeren die een eigen bijdrage moeten gaan leveren voor de behandeling is soms een probleem. Er zijn inderdaad ook jongeren die nadat de ouders geen opvoedkundige beslissing meer kunnen forceren, ook niet meer meekomen naar onze instelling. Als laatste is de Jutters één van de moederstichtingen van JJC. Hier speelt de scheidslijn heel sterk, na 18-e levensjaar geen verplichtend jeugdzorg kader meer en veelal geen motivatie of mogelijkheid om verder begeleid te worden	We proberen jongeren met een psychiatrische aandoening al vanaf een eerdere levensfase te motiveren om zelf regie te gaan nemen door minder dwingend te zijn als het haalbaar is. Helaas ligt het voor de meest scherpe problemen vaak ook het moeilijkst om de jongere te motiveren.	Verschillende financieringen en daarmee nu nog gescheiden circuits en verschillende regelgeving Volwassenheid bij ernstig verstoorte ontwikkelingen (denk aan LVB problematiek, autistiforme stoornissen ea) maakt dat de overgang naar een volledig vrijwillig kader van behandelen vaker tot problemen leidt.	Vormgeven van voldoende bemoeying aanbod in de stad. Oplossingen voor jongeren die de eigen bijdrage voor behandeling niet kunnen bekostigen. Inzet op een begeleide overgang naar zelfstandigheid als ouders/verzorgers onvoldoende in staat zijn om de stap naar zelfstandigheid te ondersteunen
Anton Constandse	Stichting Anton Constandse is een organisatie die zowel ondersteuning bied aan jongeren als volwassenen, hierdoor kan de hulp ook na het 18 ^e levensjaar geboden worden. Echter, de overgang van onder 18 naar boven 18 is wat betreft de beschikking niet bij iedereen duidelijk. Bij het CJG wordt gezegd dat de bepaling doorloopt ook boven de 18 en de gemeente Den Haag geeft aan dat er een Wmo beschikking beschermd wonen moet worden aangevraagd vanaf 18 jaar.	Tot nu toe nog niet. Wij signaleren nog wel problemen die te maken hebben met jongeren vanuit een gesloten behandelsetting.	Momenteel vragen wij een beschikking beschermd wonen aan vanaf de dag dat een jongere 18 wordt.	Zoals hierboven genoemd, de overgang van gesloten naar open setting en de overgang van de bepaling vanuit het CJG naar beschikking van de diverse gemeenten.	Een zorgvorm creëren tussen gesloten en open setting om de overgang te verkleinen. Afspraken maken over geldigheid van de beschikking.

GGZ Rivierduinen	Ja, dat is mogelijk omdat Rivierduinen zowel afdelingen heeft voor kinderen en jeugd als voor volwassenen.	Nee	-	In zijn algemeenheid is het ingewikkeld om voor de doelgroep 16 tot 25 de zorg zo in te richten als je dat eigenlijk wil. Namelijk de keuze voor behandeling vanuit de jeugdinvalshoek of vanuit de volwassen invalshoek te laten afhangen van de ontwikkelingsfase waarin de cliënt zich bevindt. Door de knip in de financiering is dit lastiger geworden.	In deze is niet direct een rol weggelegd voor de gemeenten waar het de GGZ zorg betreft.
Jeugdformaat JR	Alleen als het indicatiebesluit nog loopt of wordt verlengd. Dit bepaald de gemeente. Als de gemeente besluit dit niet te verlengen zal de zorg worden beëindigd.	De jongeren vinden van wel, jongeren met een bepaalde problematiek, missen de boot. Jongeren die bijvoorbeeld hun eigen handelen niet kunnen doorzien, ze willen snel de zorg uit, die komen daar vaak bedrogen van uit en belanden in de problemen.	-	> Eigen spullen worden niet opgeruimd, er wordt geen verantwoordelijkheid genomen. > Jongeren leren vaak wel vaardigheden, maar niet hoe zij deze vaardigheden moeten plannen in het dagelijks leven. > De jongeren worden ook niet goed voorbereid voor 18+, de jongeren mogen pas vanaf 17 jaar hun zelfstandigheid gaan leren. Deze voorbereiding zou al minimaal op hun 16e moeten beginnen	

Leger des Heils	Ja, wij kunnen jongeren opvangen binnen Vast & Verder met een verlengde jeugdzorg/beschermd wonen/justitiële toewijzing. Het gaat hier om verblijf en begeleiding. Tevens bieden we binnen Vast & Verder nachtopvang voor zwerfjongeren. Daarnaast hebben we Jongerenwoningen. Jongeren 'huren' bij ons een kamer/studio/woning en krijgen woonbegeleiding en wanneer er geen buitenbegeleider is, bieden wij ook persoonlijke begeleiding. Deze vorm van opvang is wmo gefinancierd. Opvang Jonge moeders met een verlengde Jeugdzorg. We zijn bezig om een beschermd wonen bedden voor deze doelgroep te creëren.	Wij maken dat eigenlijk nooit mee omdat wij een groep begeleiden die vaak geen dak boven het hoofd hebben en kunnen blijven bij ons. Hier kiezen ze dan ook zelf voor.		Op dit moment zie ik veel jongeren met een zeer complexe problematiek waar we als keten geen goed antwoord op hebben. Veel aanmeldingen komen bijv vanuit het veiligheidshuis. Zij weten niet waar ze met deze jongeren heen moeten, komen dan bij ons uit, maar onze opvang is hier niet op toegerust. Wij hebben een voorstel ingediend om deze groep (die bij V&V komt) anders op te gaan vangen. Kleinschaliger, jongens en meiden gescheiden, meer specialisme op psychiatrie. Goede samenwerking met Care express en horizon. Gesprekken verlopen positief :)	Overgang kleiner maken naar de volwassenen zorg door binnen de jeugdhulp aanbieder ook al wmo aan te gaan bieden met een minder intensieve begeleiding voor eerst los te laten. Wij experimenteren daarmee binnen Zij aan Zij en dat werkt goed. Meiden zitten dan met minder begeleiding in eigen pand op hetzelfde terrein.

Bijlage 4 Nagekomen reactie Schakenbosch

Beschrijving van de jongeren van Schakenbosch

Schakenbosch is er voor alle jongeren, met een lichte verstandelijke beperking en ernstige gedragsproblemen, ongeacht hun ras, geloofsovertuiging, huidskleur en geslacht. Deze ernst is zichtbaar in het niet meer accepteren van hulp, stagnatie op meerdere ontwikkelingsdomeinen en het niet meer op volwaardige wijze participeren in de maatschappij.

Bij alle jongeren is sprake van een IQ tussen 50 en 85 en zijn er bijkomende leerproblemen. Lichte verstandelijk beperkt is meer dan een IQ-getal, centraal staat vaak dat deze jongeren moeite hebben met het verwerken van (sociale)informatie en beperkt zijn in hun sociaal aanpassingsvermogen. Er is weinig samenhang tussen denken, voelen en handelen. De jongeren hebben vaker problemen met het uitvoeren van praktische vaardigheden, kunnen zich sociaal communicatief minder goed uitdrukken en lossen problemen niet op de meest adequate wijze op. Daardoor vertonen zij vaker gedrag wat niet goed wordt begrepen en wat kan leiden tot frustratie en boosheid. Vanuit frustratie kan agressie of teruggetrokken, onaangepast gedrag groeien.

Veel van deze jongeren groeien op in complexe gezinnen met een verscheidenheid aan problemen. Wanneer de opvoeder(s) overbelast is en/of te weinig oog heeft voor de specifieke noden van 'zijn' kind, kan dit onbedoeld leiden tot verergering van de problematiek.

Ook binnen de bredere context komt het vaak voor dat de specifieke behoeftes van de ze jongeren te laat of niet worden onderkend. Jarenlange overvraging binnen onderwijs, vrije tijd, vriendenclub en hulpverlening leidt tot gevoelens van onmacht en onkunde, de jongere heeft bij binnenkomst geen perspectief meer en komt daardoor ongemotiveerd over.

De jongere heeft bij aanvang vaak geen hulpvraag en ervaart de behandeling als opgelegd.

Schakenbosch biedt de jongeren vanaf het begin van de behandeling perspectief (welke zo nodig gedurende de behandeling kan worden bijgesteld), waarbij de jongere stap voor stap wordt geleerd dit perspectief eigen te maken en hiermee verantwoordelijkheid krijgt in de richting van zijn leven.

Het verleden van jongeren bij Schakenbosch wordt vaak gekenmerkt door veel teleurstellingen en faalervaringen. Met veel ondersteuning zijn de jongeren vaak wel in staat om dingen te leren en uit te voeren. Ze hebben hier echter vaak hand-in-handbegeleiding, motivering, controle en heel veel nieuwe kansen voor nodig.

Jongeren van Schakenbosch vinden het moeilijk werk te vinden en werk te behouden. Hier hebben ze veel ondersteuning en kansen om opnieuw te beginnen bij nodig. Het gaat om jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt, door hun gedrag en hun relatief lage werktempo (vanwege de lichte verstandelijke beperking). Inkomsten krijgen en werk behouden is daardoor lastig en zelfstandig wonen met ambulante begeleiding (vanuit de voorziening van de WMO) is vaak teveel gevraagd. Er is een behoefte aan meer ondersteuning, dan uit de WMO geboden kan worden. Soms zelfs levenslang en levensbreed.

1. Kan uw organisatie jongeren hulp blijven bieden na hun 18 als dat nodig is ?

Schakenbosch biedt behandeling aan jongeren van 12-18 jaar. De behandelingstrajecten zijn echter niet altijd afgerond als jongeren 18 jaar worden. Ook het wachten op een vervolgplek maakt dat er ook jongeren boven de 18 in behandeling zijn bij Schakenbosch.

Inhoudelijk is Schakenbosch in staat jongeren van 18+ behandeling met verblijf te bieden. Wettelijk (Wet op de Jeugdzorg) en financieel lopen we wel tegen grenzen op.

Ook is het onderwijs / werk / dagbesteding voor jongeren van 18+ moeilijk te organiseren binnen Schakenbosch.

2. Zijn er bepaalde (groepen) jongeren die in de problemen komen na hun 18, omdat er geen vervolgzorg geregeld kan worden of omdat zij geen hulp meer willen?

Als jongeren 18 jaar worden komt de machtiging gesloten jeugdzorg (MGJZ) in principe te vervallen . Er kan onderzocht worden of nog met een half jaar verlengd kan worden of er een rechterlijke machtiging vanuit de wet BOPZ aangevraagd kan worden. Dan moet er sprake zijn van een gevaarscriterium in combinatie met een psychiatrische stoornis. Als de jongere van 18+ niet in aanmerking komen voor een RM en de jongere niet op vrijwillige basis behandeling wil ontvangen, wordt deze jongere uitgeschreven. Het risico dat deze kinderen in het zwerfcircuit terecht komen is dan aanzienlijk, omdat ouders vaak niet in staat zijn hun kind de ondersteuning te bieden, die ze nodig hebben.

Schakenbosch blijft de jongeren voor hulpverlening motiveren en blijft in gesprek gaan met jongeren en hun ouders.

Daarnaast is er een aantal jongeren boven de 18 dat wel een RM heeft. Voor deze jongeren zijn wij op zoek naar een vervolgvoorziening waar langdurige zorg wordt geboden, waarbij voldoende bescherming geboden kan worden aan deze kwetsbare jongeren. Voor deze groep jongeren is ook nog af en toe inzet van middelen en maatregelen nodig.

3. Wat zijn volgens u de belangrijkste knelpunten als het gaat om de 18-/18+ problematiek ?

Financiën

Jongeren van 18+ dienen onderwijs te volgen of een baan te hebben voor inkomsten. Bij jongeren, die onderwijs volgen is er de mogelijkheid van studiefinanciering. Jongeren van Schakenbosch zijn door hun lichte verstandelijk beperking meestal niet in staat tot het volgen van een vervolgopleiding en hebben een afstand tot de arbeidsmarkt en kunnen hierdoor niet of niet langdurig werk vasthouden. Hierdoor hebben ze geen of nauwelijks inkomsten.

- De studiefinanciering die jongeren krijgen is vaak net genoeg om de zorgverzekering te betalen. Hierdoor zijn ze niet in staat in hun eigen levensonderhoud te voorzien. Andere kosten kunnen leiden tot het opbouwen van schulden.
- Bijzondere bijstand is een optie wanneer ze niet meer naar school gaan. Dit gaat om een zak- en kleedgeld regeling. Het is van belang dat hierbij wordt aangetoond dat ouders niet in de betaling van de lasten kunnen voorzien. Wanneer een ouder onder bewind is gesteld, is dit eenvoudig inzichtelijk te maken. Als dit niet het geval is dan is het soms lastig om dit goed aan te tonen.
- Het hebben van een betaalde (bij)baan zou natuurlijk een goede oplossing zijn. Maar uit de praktijk blijkt dat het voor de jongeren van Schakenbosch slechts kortstondig of niet haalbaar is. Zeker niet in combinatie met intensieve behandeling.
- In sommige gevallen zijn ouders in de mogelijkheid om bij te dragen, maar in veel van de gevallen is dit niet haalbaar (vaak multi-probleemgezinnen, met schuldenproblematiek)
- Bewindvoering kan aangevraagd worden, maar duurt gemiddeld 8 maanden en er moet een inkomen zijn, wat beheerd kan worden.
- Jongeren boven de 18 moeten een eigen bijdrage betalen aan de zorg. Deze factuur komt vaak pas laat, waardoor moeilijk in te schatten is hoeveel geld hier gereserveerd moet worden, vanuit inkomsten die er niet of nauwelijks zijn

Dagbesteding

- Momenteel lopen twee 18 + jongeren mee bij een project van de gemeente Leidschendam Voorburg: Alternatief Beschut Werk. Dit is erg fijn, omdat het laagdrempelig is voor onze jongeren. Nadeel is dat er geen financiële vergoeding is.
- Jongeren die daarvoor in aanmerking komen staan nog wel op school ingeschreven waardoor zij geen uitgebreide wajong krijgen en niet altijd een beroep kunnen doen op studiefinanciering.
- Indicatie banenafpraak kan door het UWV worden afgegeven. We hebben nog niet ondervonden wat jongeren hier concreet aan hebben.

- Wanneer jongeren na uitstroom bij Schakenbosch in een andere gemeente gaan wonen, kan het leer- arbeidstraject niet worden gecontinueerd.
- Sommige jongeren van Schakenbosch zullen niet in staat zijn tot arbeid. Wel tot arbeidsmatige dagbesteding.
- Sommige jongeren binnen Schakenbosch kunnen een entree opleiding binnen het MBO doen. Dit vraagt echter veel vaardigheden en doorzettingsvermogen van de jongeren. Wanneer een dergelijk traject mislukt krijgen de jongeren direct een negatief studieadvies waardoor zij niet meer toegelaten kunnen worden tot een MBO opleiding.

Algemeen.

De jongeren binnen Schakenbosch vallen onder verschillende gemeentes. Er zijn grote verschillen tussen gemeentes over financiële regelingen en dagbestedingsprojecten. Het is soms lastig te achterhalen onder welke regeling zij vallen en wie contactpersoon is. Het is fijn als via de website informatie over de verschillende regelingen gevonden kan worden.

4. Wat zouden gemeenten moeten doen om ervoor te zorgen dat jongeren vervolgzorg krijgen van uw instelling of een andere instelling voor (volwassen) zorg ?

- Financiering van jeugdzorg na het 18^e levensjaar, wettelijke kaders mogelijk uitbreiden tot 23 jaar voor kinderen met een lichte verstandelijke beperking.
- Een zak- geldregeling waarmee jongeren zorgverzekering kunnen betalen om te voorkomen dat zij in de financiële problemen komen.
- Overzicht op de website met de regelingen en dagbestedingsprojecten.
- Eén contactpersoon.
- Financiering van de 18+ coach die jongeren helpt bij aanvraag dagbesteding, zoek naar werk (Schakenbosch heeft deze expertise).
- Meer werkplekken voor jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt.

Colofon

Uitgever: JONG doet mee! in samenwerking met Jeugdbudsmans Den Haag

Tekst: Thijs Janssen (JSO)
Fietje Schelling (Fietje Schelling)
Bert van Alphen (Jeugdbudsmans Den Haag)
Sjoerd de Vries Lentsch (Jeugdbudsmans Den Haag)

Datum uitgave: maart 2016